

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу Лизака Михайла Петровича
на тему «Фінансово-економічні результати діяльності
сільськогосподарських підприємств і шляхи їх покращення», подану на
здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні
та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»**

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з напрямками виконання науково-дослідних робіт

Важливою умовою діяльності та розвитку сільськогосподарських підприємств є механізм формування їх фінансово-економічних результатів. Наслідки процесів ринкової трансформації, економічних та політичних реформ, недостатній рівень державної підтримки створили умови, за яких практично кожне підприємство самостійно вирішує питання фінансування виробничо-господарської діяльності. Такі обставини зумовлюють пошук нового наукового підходу до управління економічно стійкістю, з метою виокремлення дієвих інструментів управління, що забезпечать ліквідацію існуючого дисбалансу у джерелах формування ресурсів виробничо-комерційної діяльності та реалізацію управлінських рішень в напрямі підвищення ефективного використання капіталу підприємства в процесі здійснення виробничо-комерційної діяльності. Особливої актуальності набуває питання реалізації стратегічних напрямів механізму формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарського підприємства, що передбачають раціоналізацію виробничих витрат, покращення процесів бюджетування, розвиток управлінського персоналу, удосконалення фінансово-економічного менеджменту та реструктуризацію ринкової політики за допомогою відповідної системи економічних показників та економіко-математичних методів.

З огляду на це, тема дисертаційного дослідження є актуальною, науково значимою і має практичну цінність.

Дисертаційна робота пов'язана з темами наукових досліджень Львівського національного університету природокористування та узгоджується з програмою

наукових досліджень факультету управління, економіки та права, зокрема з науковими темами «Організаційно-економічний механізм забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та села» (номер державної реєстрації 0116U003176) у 2016–2020 роках та «Механізми забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора економіки та сільських територій» (номер державної реєстрації 0121U108898) на 2021–2025 роки, де автором досліджено теоретико-методичні та прикладні аспекти формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств і запропоновано способи їх покращення.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

У дисертаційній роботі Лизаком М.П. розкрито авторський підхід покращення фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств.

Інформаційною базою написання дисертаційної роботи є законодавчі та нормативні акти України, матеріали Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, матеріали аналітичних досліджень, результати експертних опитувань, наукові праці провідних вчених у вітчизняних і зарубіжних виданнях, матеріали науково-практичних конференцій, фінансова та статистична звітність сільськогосподарських підприємств, інформаційні ресурси мережі Інтернет. Список використаних літературних джерел налічує 156 найменувань.

Дисертантом використано значну кількість загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Виклад матеріалу дисертаційної роботи характеризується логічністю, послідовністю та лаконічністю. Зміст роботи відповідає її темі.

Дисертаційна робота Лизака М.П. базується на значній кількості аналітичного матеріалу, проілюстрована 17 таблицями та 34 рисунками.

Висновки та пропозиції автора є логічними, розкривають мету та завдання дослідження, підтверджені відповідними розрахунками.

Достовірність обґрунтованих наукових положень, представлених в дисертаційній роботі, підтверджується їх апробацією на міжнародних та вітчизняних науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових виданнях.

У цілому зазначимо, що наукові результати дисертаційної роботи та наукові публікації Лизака М.П. за темою засвідчують достатню обґрунтованість, достовірність отриманих наукових результатів та здійснених висновків і пропозицій.

3. Наукова новизна основних положень дисертаційної роботи

Аналіз змісту дисертації Лизака М.П. дає підстави зазначити, що автором чітко визначено мету дисертації та основні її завдання, які чітко сформульовані та обґрунтовані.

У дисертаційному дослідженні логічно взаємопов'язані мета, завдання, положення наукової новизни та висновки.

Отримані результати дослідження відображають особистий внесок автора в отриманні наукового вирішення актуальної наукової проблеми – обґрунтування теоретико-методичних підходів та науково-практичних рекомендацій щодо покращення фінансово-економічних результатів господарювання підприємств сільського господарства.

Найбільш важливими результатами, що характеризуються науковою новизною і заслуговують на особливу увагу з позиції опонента, є наступні положення:

- удосконалено тлумачення теоретико-змістовних характеристик сутності фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарського підприємства, що, на відміну від інших, передбачає їх трактування як кінцевих підсумків господарювання, котрі визначають параметри ефективності розвитку його стратегічних бізнес-процесів і формують ресурсний базис для відтворення та нарощування капіталу підприємства, підвищення рівня його конкурентоспроможності на аграрному ринку, становлення процесів розширеного відтворення та сталого розвитку;

— удосконалено методико-прикладні положення визначення інструментів збільшення доходів сільськогосподарських підприємств, а саме, на противагу підходу, коли визначаються пропозиції в частині регулювання лише обсягу і ціни продукції, запропоновано факторний підхід, за якого комплексна система інструментів збільшення доходів підприємства вибудовується у відповідності до внутрішніх екстенсивних та інтенсивних чинників та зовнішніх детермінованих та стохастичних чинників; такий метод забезпечує системність політики підприємств у сфері їх доходів, а також створює можливості для прямої чи опосередкованої диверсифікації джерел формування доходів;

— набув подальшого розвитку науковий підхід до обґрунтування механізму формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств на засадах його агрегації з таких структурно-функціональних компонент, як інституційно-регламентний базис, організаційно-управлінська підсистема, аналітично-моніторинговий апарат і виробничо-технологічний блок, синергічна взаємодія яких забезпечує узгодження фінансово-економічних інтересів учасників аграрного ринку, відтворення фінансово-економічних ресурсів і нарощування масштабів власного капіталу сільськогосподарських підприємств;

— набули подальшого розвитку заходи щодо реалізації стратегічних напрямів механізму формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарського підприємства, що передбачають раціоналізацію виробничих витрат, покращення процесів бюджетування, розвиток управлінського персоналу, удосконалення фінансово-економічного менеджменту та реструктуризацію ринкової політики підприємства;

— набули подальшого розвитку методичні підходи до аналізу фінансово-економічних результатів діяльності підприємств, зокрема, на відміну від аналізу лише показників прибутку і рентабельності, розроблено та апробовано авторський підхід до інтегрального кількісного вимірювання фінансово-економічних результатів господарювання сільськогосподарського підприємства, концептом якого є етапи: побудова рядів емпіричних показників фінансово-економічних результатів підприємств на основі темпорального

підходу за складовими: дохідність; рентабельність; фінансовий стан та капіталізація; розрахунок коефіцієнтів вагової значущості індикаторів і компонент; розрахунок комбінованих і інтегральних показників фінансово-економічних результатів сільськогосподарських підприємств; імплементація методики забезпечує покращення та розширення можливостей системи нормативно-методичного забезпечення управління фінансово-економічними результатами сільськогосподарських підприємств;

— набули подальшого розвитку прикладні інструменти політики підвищення ефективності та прибутковості сільськогосподарських підприємств, зокрема, на противагу іншим підходам, розроблено і апробовано методику ідентифікації проблемних аспектів у сферах витратомісткості та ресурсовіддачі задля обґрунтування на цій основі напрямів і засобів оптимізації витрат і підвищення рівня ефективності використання ключових груп ресурсного забезпечення підприємств; такий метод дозволив ідентифікувати наступні вектори підвищення ефективності та прибутковості діяльності сільськогосподарських підприємств, як оптимізація умовно-постійних витрат, зниження рівня змінних витрат, раціоналізація витрат на стимулювання праці і розвиток персоналу, покращення можливостей сільськогосподарських підприємств у сфері фінансування витрат на модернізацію техніко-технологічної бази, оптимізація витрат в сфері обігу активів.

4. Теоретична та практична цінність результатів дисертаційного дослідження

Обґрунтовані і представлені в дисертаційній роботі положення, пропозиції, висновки мають теоретичну та практичну цінність.

Теоретична та практична цінність одержаних результатів полягає у розробці теоретико-методологічних, науково-практичних положень і пропозицій щодо фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарського підприємства

Наукові результати дисертаційної роботи прийняті до впровадження та знайшли практичне застосування в діяльності органів місцевого

самоврядування, сільськогосподарських товаровиробників, що документально підтверджено.

5. Відповідність змісту дисертації вимогам Міністерства освіти і науки України

Дисертаційна робота Лизака М.П. є завершеним науковим дослідженням, яке складається із вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади дослідження фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств» уточнено розуміння поняття сутності та специфіки фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств в системі наукових категорій; визначено концептуальні засади механізму формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств; розвинуто розуміння основ аналізу фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств

У другому розділі «Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств» розглянуті макроекономічні передумови формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області; проведено аналіз фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств; охарактеризовано якості управління формуванням фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств.

У третьому розділі «Проектування механізму формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств» сформульовано стратегічні напрями механізму формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств; показані інструменти збільшення доходів сільськогосподарських підприємств; вказані засоби підвищення ефективності функціонування та прибутковості сільськогосподарських підприємств.

Структура дисертаційної роботи в повному обсязі розкриває тему, визначену у її назві.

Дисертація Лизака М.П. «Фінансово-економічні результати діяльності сільськогосподарських підприємств і шляхи їх покращення» за змістом, структурою відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі Лизака М.П. не виявлено.

6. Повнота викладення наукових і прикладних результатів дослідження в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 14 наукових праць, у тому числі 4 статті в наукових фахових виданнях України та стаття в періодичному виданні країни ЄС (Польщі).

Слід зазначити, що опубліковані праці достатньо повно відображають наукові положення та висновки дисертаційної роботи. Дотримано діючі вимоги щодо оприлюднення результатів дисертаційного дослідження у відкритому друку.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту, структури та оформлення дисертації

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Лизака М.П., слід звернути уваги на окремі недоліки і дискусійні положення:

1. У першому розділі дисертації недостатньою мірою висвітлені зарубіжні підходи та прийоми до формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарського підприємства, врахування яких дозволило б суттєво посилити обґрунтування винесених на захист наукових положень.

2. При поданні організаційно-управлінської підсистеми механізму формування фінансово-економічних результатів діяльності

сільськогосподарських підприємств автор виділяє раціональні підходи до використання та розподілу фінансово-економічних ресурсів, бюджетування господарської діяльності, створення фондів накопичення та відтворення фінансово-економічних ресурсів, реалізацію інвестиційно-інноваційних проєктів сільськогосподарських підприємств, налагодження координованої взаємодії між працівниками та структурно-організаційними підрозділами в процесі господарювання, формування ефективних взаємовідносин і розрахунків з контрагентами підприємства, узгодження фінансово-економічних інтересів між керівниками й працівниками структурних підрозділів в контексті забезпечення можливості якісного виконання покладених на них функцій, створення передумов для підтримки належного рівня ліквідності та платоспроможності сільськогосподарського підприємства, мінімізації ризиків виникнення потенційних зловживань у ході використання фінансово-економічних ресурсів, що потребує додаткових пояснень.

3. Доцільно було б у другому розділі продемонструвати нормативні значення, яким повинні відповідати індикатори, що характеризують фінансово-економічні результати діяльності сільськогосподарських підприємств.

4. При ілюстрації моделі впливу кількісно-якісних параметрів нарощування ресурсного потенціалу формування фінансово-економічних результатів діяльності підприємств доцільно було б більш докладно пояснити побудову рядів емпіричних показників фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств на основі темпорального підходу.

5. Ілюстрація механізму формування фінансово-економічних результатів підприємств, у тому числі з впровадженням сучасних методів прогнозування, моделювання та програмування різних сценаріїв поведінки, зміни ситуації та їх наслідків для фінансово-економічних результатів господарювання потребує уточнення з огляду на необхідність ідентифікації та структуризації суб'єкта управління.

Зазначені зауваження не знижують наукової і практичної цінності дисертаційної роботи.

8. Загальний висновок

Дисертація Лизака Михайла Петровича «Фінансово-економічні результати діяльності сільськогосподарських підприємств і шляхи їх покращення» виконана на актуальну тему, є завершеним самостійним дослідженням, характеризується новизною та має теоретико методологічне та науково-практичне значення. Автором розкрито тему дисертації, досягнуто поставлену мету та виконано сформульовані завдання.

Таким чином, подана до захисту дисертація за змістом і за оформленням відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор – Лизак Михайло Петрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів

Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

 Омелян ЛЕВАНДІВСЬКИЙ

ПІДПИС	
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів	
«24»	02
Орест СМІШКО	
2023 р.	

